

Bolmaz-a beýle!

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 январа, 2025
Bolmaz-a beýle! BOLMAZ-A BEÝLE!

On iki ýyl mundan öňdi...

Öýüniň köçesiniň ugrunda köne kitaplar satylýan jygylllygy aýlanyp ýörkä, Namyk Kemalyň 1955-nji ýylda çap edilen «Osmanly taryhy-1» kitabyny satyn aldy.

Şol güne çenli taryh bilen onçakly gyzyklanmandy. Ol taryhyň labirintine şu kitap bilen aralaşdy. Dowamy-da geldi. Emma Çanakkale söweşi beter ünsüni çekdi.

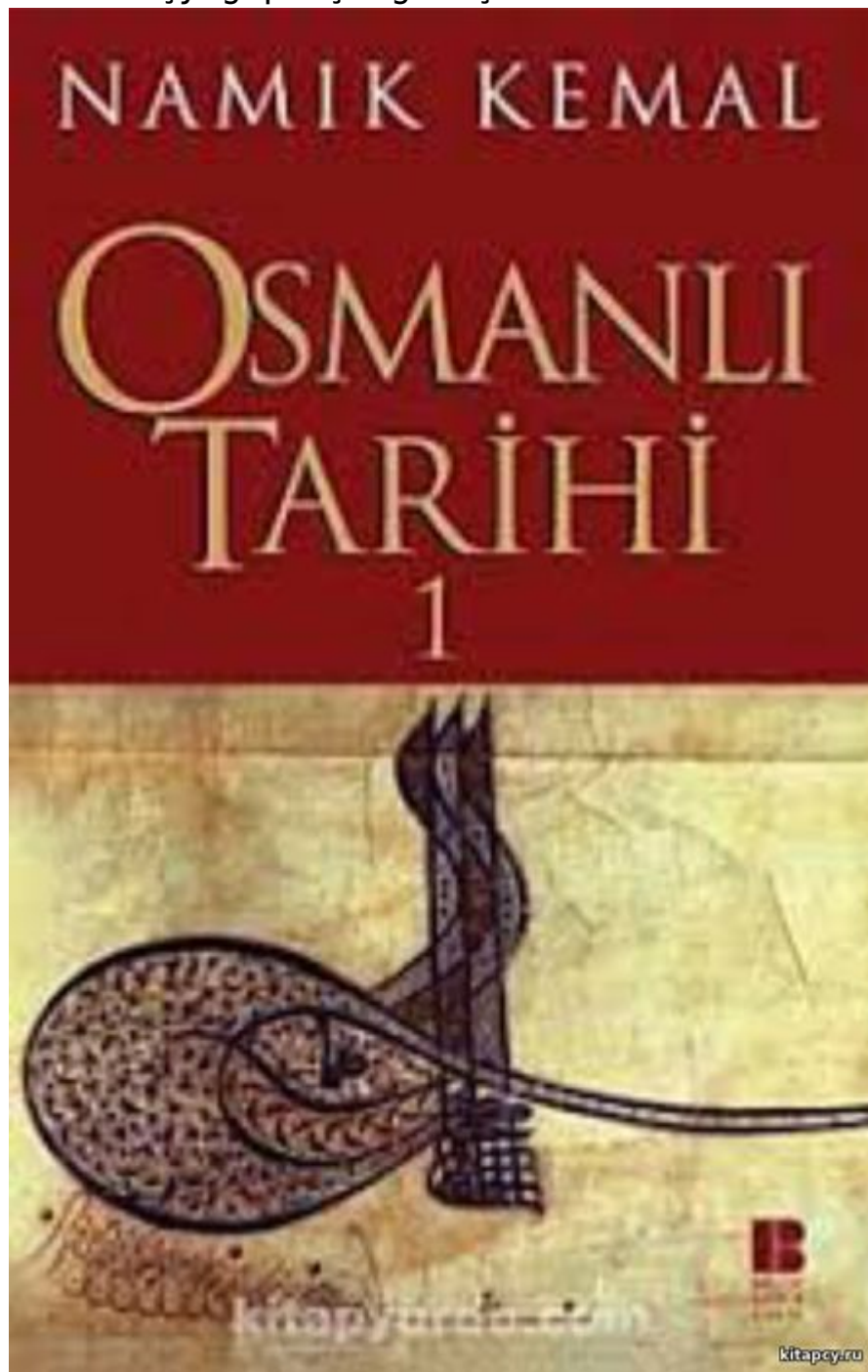
Munuň aýratyn manysy-da bardy, onuň garry atasy Burhaneddin Ölçer nemes serkerdesi Liman fon Sandersiň uruşda dilmajy bolupdy.

«Hemmelere Çanakkale uruşyny gürrüň bermäge başlapdym. Emma geň galmaly bir zady gördüm, bu boýunça umuman alanda hiç kimse hiç zat bilenokdy, bilýänlerem kemter bilýärdi!»

Iň bärkisi deňizden edilen çozuş (19.02-18.03.1915) bilen guryýerde bolan uruşlaryň (25.04-09.01.1916) tapawudyny bilýän ýokdy! Beýleki bir ýandan käbirleriniň Mustapa Kemalyň Çanakkaledäki pähim-paýhasynyň üstüne atanak çekjek bolmasy bilenem ylalaşar ýaly däl...

«Kitap ýazmak mende heýjan, hyjuw, buýsanç we eždatlarymyza haýran galyjylyk, minnetdarlyk, çäksiz hormat oýandyrdy. Bu uruşy dowam etdiren eždadyň nesili bolmak mende söz bilen beýan edip bolmajak buýsanç döretdi. Hemmeleriň atasy şol

ýerdedi, hemmeleriň genine bu göreşiň ruhy siňipdi». Ýeňini çyzgap işe girişdi. Emma:

* * *

Çeşmeleriň azlygyna haýran galdy. Aýratynam duşmanyň deňizden eden çozuşlary hakda hiç hili maglumat ýokdy...

Ilki fransuz we iňlis dilinde ýazylan gollanmalara ýöneldi.

«Iňlisleriň, fransuzlaryň haýsy gämileriniň nirä, haçan hüjüm edendigini, haýsy serkerdäniň nirde bolandygyny we näme diýendigini anyklamak mümkin bolsa-da, goranyş pozisiýasyndaky Osmanlynyň serkerdeler düzüminde kimiň bardygy, nirde

bolandygy, nähili goranyş taktikasyny ulanandygy hakdaky maglumatlary tapmak mümkin däldi».

Bu gezek nemes dilinde ýazylan çeşmelere ýüzlendi.

«Şeýdibem bir pursatda ýüz ýyl ön Germaniýada ulanylýan gotiki ýazuwda ýazylan ýatlamalary okanymda isleýän zatlarymy tapdym».

Dört dil bilmeginiň peýdasyny gördi.

Munuň bilenem gutarmady. Meselem:

«Karta meselesi-de aýratyn uly iş boldy. Birnäçe aýlap ulanara karta gözledim, tapmadym. Özüm üç ölçegli fotosurat bilen işe başlap, karta çyzmagy makul bildim».

Hünärmenlerden kömek sorady. Onsoňam ol bu meselä ýat hem däldi: atasy Mahmyt Nedim Sabjy kartograf ofiserdi...

* * *

Ýaragly Güýçleriň elindäki eskizlerdenem tehniki taýdan düşüner ýaly zat çykanokdy. Köpüsi öçügsidi. Bulary üç ölçegli karta geçirdi.

Düşündirişli 69 eskiz, 66 karta çykardy...

Uzatmaýyn:

M. NEVRA ÖLÇER

ÇANAKKALE EFSANESİ

BOĞAZLARA SALDIRI
VE KARA SAVAŞLARI

kitapyolu.com

kitapyolu

* * *

Dostum Sina Kologly «hökman okagyn» diýip, M.Newra Ölçeriň üstünde on iki ýyl işläp ýazan kitabyny getirdi: «Çanakkale legendasy. Bogazlara çozuş we guryýer uruşlary».

Azap barsy siňdirilen bu saldamly işi häzir agzap geçmegimiň sebäbi, size Çanakkale söweşini gürrüň bermek däl...

Öňňin... Nurjysyndan «milli görüşçisine» çenli käbirleri ýeke sagdyn çeşmä, ýeke sagdyn maglumata salgylanmazdan, bilmezden öňden halamaýandygy üçin Çanakkale söweşindäki Mustapa Kemaly ýok saýdy! (Açyp serediň: diňe şu söweşdäki gazanan üstünligi

mynasybetli Mustapa Kemala soýuzdaş nemesler we bolgarlar bilen birlikde baş medal, bir hormatly nyşan gowşuryldy!) Kábirleri diňe bu deňsiz-taýsyz gahrymany däl, beýik Türki-de göresi gelmeýär. Serediň: halaman bilersiňiz, garşy gidibem bilersiňiz. Kime gyzykly siziň bu bolşuňyz. Emma şeýlekin ýöntemlige, bisowatlyga takat getirip bilemok.

Hasam erbedi:

«Halk öýleri» («Halkevleri») otuzynjy ýyllarda Çanakkale söweşini ýatdan çykartmazlyk üçin ýatlama çärelerini geçirip başlady. Kitaplar çap etdi. (Diňe 1930-1940-njy ýyllarda 17 kitap). Gahrymanlar halka tanadylmaga başlandy. Maksat – çetin geçen göreş ruhuny ýatdan çykartmazlykdy.

Mustapa Kemalyň Çanakkale söweşinde mehmetjige (türk esgerlerine) «Size garşylyklaýyn hüjüme geçmegi buýramok, ölmegi buýurýaryn!» diýen sözünüň ýatladylmagynyň sebäbi, milli taryhy hakydany kemala getirmekdi. Çanakkale – Milli-azat edijilik göreşiniň başlangyjydy...

Ynha... Biziň günlerimizde käbir betpygyllar Çanakkale epopeýasyna-da ala seredip, jemgyýetçilik agzybirliğimizi, bitewi milli ruhumyzy ýok etmäge synanyşýar. Bolmaz-a beýle!

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 20.03.2024 ý. Taryhy makalalar